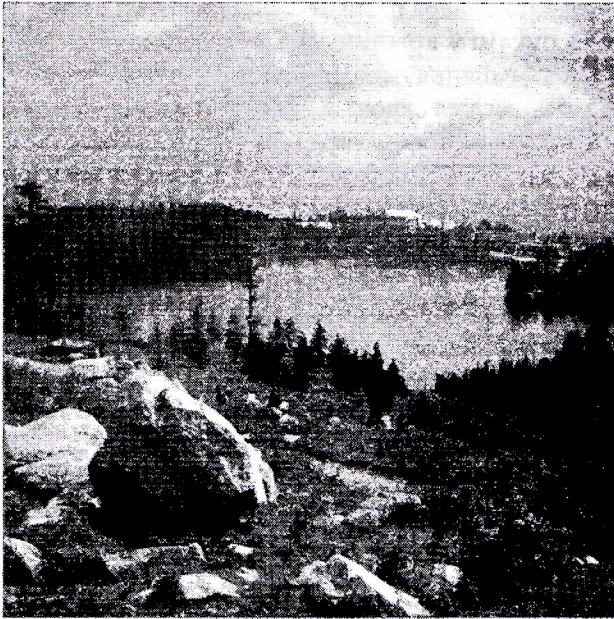

Мікола ТРУС

НА ВАСТРЫІ ПАЛІТЫКІ І ДЫПЛАМАТЫІ

АПОШНІЯ ДНІ ў СЛАВАКІІ. ЗАБЫТАЕ ІНТЭРВ'Ю ЯНКІ КУПАЛЫ 1935 г.

Штрбскае плеса.

У адпаведнасці з праграмай знаёмства са Славакіяй паважаным гасцям з Савецкага Саюза ў 1935 г. прапанавалася аглядзець курортныя мясціны, дзівосныя краявіды і дастапамнасці Высокіх Татраў. Можна меркаваць, што на гэтым этапе славацкая прэса вырашыла асабліва не назаліць савецкім калегам, даць ім магчымасць хоць трохі адпачыць без пільнай увагі фотааб'ектываў на ўлонні прыроды, *“дзе на паўднёвым схіле гор, што стаяць над мяккай дымчатай і вялікай, як мора, далінай, раскінуты цэлыя гронкі выдатных санаторыяў, гасцініц і дач, пабудаваных і абстаўленых рацыянальна і вытанчана”* [3, с. 10].

Бадай што толькі адна газета – “Slovenský denník” – у сваім артыкуле “Шлях рускіх журналістаў і пісьменнікаў па Славакіі” [4, с. 1] дала інфармацыю пра гэты прыпынак візітэраў. У ёй сцісла, без асаблівых каментарыяў пералічваліся тыя мясціны, курорты, якія аглядзелі госці з СССР.

Дэлегацыя савецкіх журналістаў і пісьменнікаў прыбыла цягніком з Пешчян у Татранскую Ломніцу (Tatranská Lomnica) раніцай 17 кастрычніка. Гасцей сустракалі і суправаджалі кіраўніцтва татранскай камісіі па турызме і дырэкцыя дзяржаўных курортаў. У экскурсій-

ную праграму ўвайшло знаёмства з Ломніцай, а таксама наведванне горнай катлавіны пад назвай Татранска Котліна (Tatranská Kotlina) з заходам у Бельскую пячору. У Ждзяры (Ždiar), мястэчку, слаўным самабытнай драўлянай архітэктурай і звычаямі, госці паглядзелі на самавітыя ждзярскія танцы, мелі магчымасць засведчыць, як развіваецца турызм у гэтым рэгіёне Славакіі. Цікавасць гасцей выклікала новабудоўля чэхаславацкай транспартнай галіны – дарога Свабоды.

Абед праходзіў у гатэлі “Palace” у Новым Смокаўцы. Пасля абеду наведалі горнае возера Штрбскае плеса (Štrbské pleso), паглядзелі на велічную будову Масарыкавага санаторыя (у нашай традыцыі – імя Масарыка) у Вышніх Тагах. Затым быў турыстычны цэнтр у Новым Смокаўцы, агляд абсталявання для скалалажання, знаёмства з арганізацыяй службы бяспекі і дапамогі для турыстаў. Бліжэй пад вечар гасцей чакала экскурсія па санаторыі ў Новым Смокаўцы, дзе прайшло таксама знаёмства з працай грамадскіх устаноў у Высокіх Татрах. Тут у кіназатры гасцям быў прапанаваны гукавы этнаграфічны фільм рэжысёра Карала Рыцкі “Зямля спявае” (“Zem spieva”).

У гатэлі “Palace” у гонар савецкай творчай эліты была арганізавана ўрачыстая вячэра, на якой прысутнічалі прадстаўнікі цэнтральнай дырэкцыі дзяржаўных курортаў, а таксама мясцовыя службоўцы. У планах наступнага дня, як паведамляў “Slovenský denník”, значылася наведанне Шробарава дзіцячага аздараўленчага цэнтра ў Дольным Смокаўцы і ад'езд пражскім хуткім цягніком у Мараўскую Астраву.

Пра маршрут паездкі дэлегацыі савецкіх журналістаў і пісьменнікаў па Славакіі ў пяярэдняй інфармацыі паведамлялася, што апошнія прыпынкі павінны былі быць у Падкарпацкай Русі. Невядома, на якім этапе праграма карэкціравалася, але такога завяршэння падарожжа не адбылося. Відаць, па мерка-

Матэрыялы пра паездку савецкіх пісьменнікаў і журналістаў у Славакію, адшуканыя і падрыхтаваныя Міколам Трусам, публікуюцца ў “Родным слове” з № 4 за 2007 г. Раней змешчаныя артыкулы “Янка Купала ў Славакіі. Пачатак знаёмства” (2007, № 4), “Браціслава вітае ганаровых гасцей” (2007, № 10), “Янка Купала і Людавіт Штур: рэха знаёмства са славацкай Модрай” (2008, № 3), «“Угаварыць яго выступіць – гэта майстэрства”: Янка Купала ў Пешчянах» (2008, № 4).

ванні арганізатараў, гэтую змену павінна была кампенсаваць дэманстрацыя фільма “Зямля спявае”, прысвечанага жыццю русінаў – аўтахтоннага народа Падкарпацкай Русі (іншая назва – Угорская Русь).

Ганна Караваева (дарэчы нагадаць, шчыры сябра і добры знаўца творчасці Я. Купалы) пры апісанні гэтага эпизоду побыту ў Чэхаславакіі ў сваіх успамінах (надрукаваны спачатку як асобны артыкул у часопісе “Огонёк” [2, с. 16], затым як фрагмент дарожных дзённікаў у часопісе “Молодая гвардия” [1, с. 51 – 53]) звярнулася па гістарычную даведку да кнігі гісторыка Каміла Крэфта “Падкарпацкая Русь і Чэхаславакія”, якая ўбачыла свет у Празе аkurat у 1935 г. Прайдземся ўслед за згаданымі пісьменніцай звесткамі з гэтай кнігі.

Падкарпацкая Русь была далучана да Чэхаславакіі 10 верасня 1919 г. Гэты край, насельніцтва якога складалі “галоўным чынам сяляне і пастухі”, дастаўся маладой Чэхаславакіі пасля распаду Аўстра-Венгерскай імперыі. За сваю пакутніцкую гісторыю тутэйшы народ зведаў шмат прыцясненняў і ад каралёў, што былі тут яшчэ да Габсбургаў, і ад нямецкіх каланізатараў, і ад венгерскіх памешчыкаў. З 60-х гг. XIX ст. у Падкарпацкай Русі праводзілася жорсткая палітыка мадэлярызацыі насельніцтва. Русіны жылі з земляробчай працы і жывёлагадоўлі. Але ўласнай зямлі і ўласнага статку было так мала, што большую частку года прыходзілася галадаць. К. Крэфт у сваёй кнізе выказаў наступную думку: “...яшчэ многа трэба тут зрабіць, вырашыць многа складаных задач, каб завяршыць нацыянальнае, культурнае і палітычнае адраджэнне падкарпацкага народа” [2, с. 16]. Зрэшты, першае беларускае знаёмства з гісторыяй і нацыянальным адраджэннем русінаў адбылося яшчэ ў 1914 г. дзякуючы артыкулу “Угорская Русь” Максіма Багдановіча.

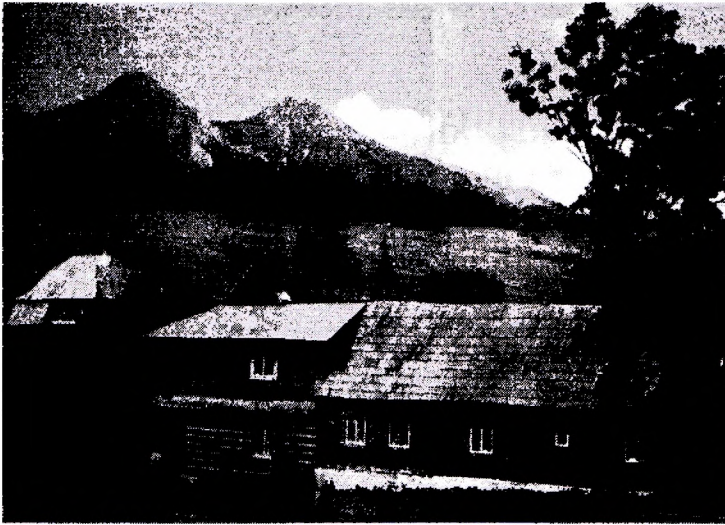
Восенню 1935 г. дэлегацыя савецкай журналісцкай і пісьменніцкай эліты мела магчымасць пазнаёміцца з жыццём русінаў апа-сродкавана, праз прызму рэжысёрскага бачання К. Рыцкі. Г. Караваева вельмі каларытна і эмацыянальна апісала асобныя эпизоды з фільма ў сваіх дзённікавых нататках: «Мы сядзім у вялікай глядзельнай зале санаторыя пенсійных кас у курортным мястэчку Смокавец у Высокіх Татрах. На экране перад намі спачатку праходзяць вуліцы Прагі з іх шумным натоўпам, рака Влтава з аркамі старажытнага Карлава моста, пражскі крэмль, Градчаны з вострымі шпілямі і стральчатымі вежамі старога гатычнага сабора св. Віта. Вось Прага знікае. На экране ўздывібіліся Высокія Татры і вядомыя нам мясіны з жывапіснымі горнымі курорта-

Пастух-русін.
Кадр з фільма “Зямля спявае” К. Рыцкі.

мі Чэхаславакіі. Потым знікаюць і гэтыя ціхія куточки з камфортнымі гатэлямі, турысцкімі клубамі, фунікулёрамі, і глядач, як бы завяршыўшы кола культурных прагулак па краіне, патрапляе цяпер на ўлонне дзікай некранутае прыроды. На пагорыстых лугах пастухі ў лямцавых капелюшах і дубленых аўчынных куртках пасуць статкі. Старое шыракалістае дрэва з каравымі галінамі гойдаецца на ветры. Пастух трубіць у ражок, авечкі, піхаючыся, збягаюцца да яго. За крутым выступам гары падае нанач сонца. Пастух і авечкі таксама спяць. Аднекуль здалёку даносіцца песня, якая нагадвае пераклічку пастуховых ражкоў. І вось цішыня. Ноч.

На вясновых палях, ледзь пакрытых травой, дзяўчаты водзяць карагоды, мільгаюць на сонцы белымі вышытымі кашулямі, стужкамі і шырачэзнымі, як ветразі, стракатымі спадніцамі. Хуткая, як тупат ног у танцы, вясёлая абрадавая песня нясецца з экрана. Хлопцы ў аўчынных куртках спяваюць свае гульнёвыя песні, з вялікім захапленнем аддаюцца прастадушнай веселасці. Яны ездзяць адзін на адным, бегаюць, гуляюць у “куча малая” і з гучным смехам утвараюць потым жывую піраміду палымяных твараў. Дзяўчаты зноў спяваюць абрадавую песню і пераможнай грамадой нясуць да вогнішча пудзіла зімы, а потым кідаюць яго ў раку. Хваля гуляе,

Ждзяр.

дзавочая песня звiнiць i льецца, сонца iскрыцца, зваблiва шумяць веснавыя воды. Цяпло. Свята. Iдылiя. Зямля спявае...

А вось i буднi. На схiле гары, услед за сахой, iдзе селянiн. Месца, кожны бачыць, нязручнае, прымiтыўная прылада – сошка – цягнецца няроўна, каняка спатыкаецца. Пасля высокай тэхнiкi заводаў “Шкоды” дзiўна бачыць гэтую сошку i каняку, але гэта сапраўды так i ёсць: на ўзгорках i палях Падкарпацкай Русi аруць зямлю менавіта такiм першабытным спосабам. Пад усё тыя ж даўнiя песнi жанчыны-русiнкі мыюць у рацэ пучкi льну, мнуць яго, чэшуць i нарэшце ткуць на гэтых жа прымiтыўных, як сошка, кроснах, на якiх працавалi iх прабабулi” [2, с. 16].

Акрамя кантрастаў унутры краiны, Г. Карваева згледзела “падабенства з жыццём нашай рускай дарэвалюцыйнай вёскi”, вельмi крытычна ахарактарызавала зафіксаваныя апэратарам праўдзiвыя сцэны царкоўнага жыцця, як безумоўную карысць i мастацкую вартасць фiльма вызначыла тое, “што ў карцiне гэтай нiчога не прыдуманая”. З усяго пералiчанага вынiкала падсумаванне ўражанняў пiсьменнiцы: “...як не адзначыць грамадскую чуйнасць маладога рэжысёра Карала Рыцкi, якi не толькi здолеў праўдзiва ахапiць усё яскравае i характэрнае для свайго культурфiльма, але i з любоўю i навагай аднёсся да творчасцi маленькага русiнскага народа, якi скрозь iматэкавае сваё, сапраўды батрацкае быццё данёс да лепшых часоў свае гульнi, скокi i свае цудоўныя, багатыя на пачуццё i гучанне песнi” [2, с. 16].

Можна толькi меркаваць, якi водгук у сэрцы беларускага песняра мела ўбачанае на экране славацкага кiнатэатра восенню 1935 г. Адно пэўна: Я. Купалу не маглi пакiнуць раўнадушным талент, цяжка праца селянiна, пастуха – адным

словам, усходнеславянскага пабрацiма па цяжкай долi i надзеi на лепшае жыццё.

Чым вышэй у горы падымалася дэлегацыя савецкiх майстроў пяра, чым далей яна ад’язджала ад Брацiславы, Прагi, тым вышэйшай станавiлася тэмпература дыскусiй у Славакi. Актуалiзацыя многiх пытанняў iшла, як з сейсмаактыўнага цэнтра, з Прагi, дзе газеты, што прадстаўлялi розныя палiтычныя партыi, бралiся падбiць рахунак пад значэннем двухтыднёвага падарожжа па краiне паважанай дэлегацыi з Савецкага Саюза.

Камунiсты i сацыял-дэмакраты прадстаўлялi вынiкi вiзiту як станоўчыя. Заўважна акрыялi грамадскiя таварыствы, асноўнай дзейнасцю якiх было азнаямленне чэхаў i славакаў з культурнымi i эканамiчнымi дасягненнямi маладой краiны саветаў.

Газеты левых партый хваласпеўна “смакавалi” асобныя эпізоды, што, на iх меркаванне, дэманстравалi асаблiвую прыязнасць прадстаўнiкоў савецкай дэлегацыi да працоўнага люду Чэхаславакiі. У такiм стылi, напрыклад, славацкая газета “Ludový denník” са спасылкай на чэшскiя “Haló-poviny” апiсвала адзiн з эпізодаў наведання савецкiмi журналістамi Аламоўца: «На аламоўцкi чыгуначны вакзал прыбылi дарагiя госцi – савецкiя журналісты. Вакзал змянiўся з выгляду, на пероне многа рабочых з жонкамi, якiя прыйшлi паглядзець... Ля выхаду з вакзала цiснулiся тыя, што не мелi Кч [крон чэшскiх] 1.20 на перонны квіток. Рабочы ў шэрай кашулi з чырвоным гальштукам працiснуўся наперад i з натхненнем у вачах крыкнуў: “Здравствуйте!” – але тут жа з’явiўся палiцайны камiсар i абарваў рабочага такiм спосабам, якi мы прывыклi бачыць у час дэманстрацый i палiцэйскiх патрабаванняў: “Разыдзiцеся!” Не ведаю, хто гэта быў з савецкiх журналістаў, але ён звярнуўся да камiсара, паклаў яму руку на плячо i сказаў тым прыемным тонам, якi магчымы толькi ў рускай мове: “Не трогайте товарища!” Потым ён падаў рабочаму руку з таварыскiм поцiскам i зноў сардэчна прамовiў: “Здравствуйте, товарищ!” Гэта было неафiцыйнае, але самае сардэчнае i самае прыемнае прывiтанне» [7, с. 2].

Той жа “Ludový denník” прадставiў неадназначнасць стаўлення да нядаўнiх падзей з боку iншых партый i iх выданняў: «Зараз, калi нашы савецкiя госцi завяршаюць сваю невялiкую афiцыйна зацверджаную праграму падарожжа па Чэхаславакiі, пачынаюць з’яўляцца закiды ў бок прадуманасцi праграмы iх побыту ў нас. “Lidové poviny” пісалi пра тое, што добрую палову дэлегацыi складалi пiсьменнiкi, а з чэхасла-

зацікімі майстрамі слова савецкія госці так і не сустрэліся і часу не мелі, каб наведаць розныя творчыя арганізацыі. Влада Клеменціс ужо напісаў у газеце "Lidovú denník", наколькі варта жа-лю тая акалічнасць, што складальнікі праграмы побыту савецкай дэлегацыі ў Славакіі не запланавалі для дэлегацыі наведанне Маціцы, да якой – як пра гэта сказаў украінец Мікітэнка – савецкая культурная грамадскасць праяўляе зацікаўленасць. Не мелі магчымасці наведаць і Славацкі нацыянальны тэатр, пры гэтым трэба адкінуць пасквіль Сідара ў "Славаку", у якім ён напракае савецкіх гасцей і пасмейваецца са славацкага тэатра, маўляў, наколькі ён і так прапанаваў са свайго рэпертуару най-больш савецкія п'есы, таму савецкія госці туды і не пайшлі. Гэтыя закіды адрасаваны арганізатарам праграмы падарожжа, якія вазілі дэлегацыю журналістаў па ўсіх магчымых курортах, але што савецкія госці хацелі, тое маглі назіраць на-за афіцыйнай праграмай» [6, с. 4].

Узгаданыя ў артыкуле Влада (Уладзімір) Клеменціс (Vladimir Clementis, 1902 – 1952) і Карал Сідар (Karol Sidor, 1901 – 1953) – яркія фігуры ў славацкім грамадска-палітычным жыцці 30 – 40-х гг. XX ст. Яны прадстаўлялі крайнія пазіцыі палітычнага супрацьстаяння таго часу. В. Клеменціс – перакананы камуніст, у 1924 – 1935 гг. ён быў рэдактарам часопіса "DAV". К. Сідар – актывіст правай славацкай народнай партыі Андрэя Глінкі, у 1930-х гг. ён быў галоўным рэдактарам тыднёвіка "Славак". У сацыялістычнай гістарыяграфіі гэтае імя прыгадвалася толькі з кляймо "клерафашыст, ідэйны і палітычны рэпрэзентант антыкамунізму, нацыяналізму і супрацьчэшскага шавінізму" [5, с. 462]. У апошнія дзесяцігоддзі ацэнкі яго дзейнасці ў палітычным і культурным жыцці Славакіі пазбаўлены такой катэгарычнасці [10, с. 409].

Імітуючы ў сваім артыкуле няспешны рытм падарожжа, К. Сідар іранічна пакепваў з застольнага характару візітаў, маўляў, пра якую сур'ёзнасць тут можна гаварыць: "Жыццё ішло далей сваім шляхам. Ішлі далей і савецкія пісьменнікі і журналісты, аглядалі нашу Славакію за шклянкай добрага віна ў Святым Юры і Модры, за багатым сталом пешыянскага курорта, а потым зноў бавілі час у атачэнні беласнежных і небатычных славацкіх Татраў" [9, с. 1].

Іронія "Славака" пераходзіла ў з'едлівы сарказм. Паколькі з гэтым візітам савецкі бок, відавочна, разыгрываў славянскую карту, імкнуўся ў некаторай ступені рэанімаваць чэшскае і славацкае русафільства XIX ст. (усюды падкрэслі-

Санаторныя будынкі ў Новым Смокаўцы.

валася, што ў дэлегацыі – прадстаўнікі рускага, украінскага і беларускага народаў), адзін з аўтараў тыднёвіка выступіў з выкрывальніцкім артыкулам з яўна антысеміцкім душком. У ім пісалася: «У нядаўняй дэлегацыі рускіх журналістаў у ЧСР быў адзін савецкі журналіст, які меў гучнае рускае прозвішча Кальцоў. Хто такі Кальцоў, пра гэта піша зараз "Národní politika". Гэта не рускі, а яўрэй, які раней называўся Гінзбург (сапраўднае прозвішча Міхаіла Кальцова Фрыдланд. – М. Т.), а бальшавіцкі рэжым узяў яго на працу ў прапагандыскае аддзяленне крыважэрнага ЧК (ГПУ).

Таму нас не здзіўляе, чаму такім вялікім было натхненне нашых камуністаў, таксама адной нацыянальнасці з Гінзбургам, у час прыёму савецкай дэлегацыі. Вядома, свае да сваіх прыехалі» [8, с. 2].

На вастры палітыкі і дыпламаты нечакана апынулася мастацкая літаратура, прытым тыя яе жанры і акалічнасці іх стварэння, якія са старонняга погляду былі абсалютна бяскрыўднымі. Нечаканае абурэнне ў зацятых крытыкаў выклікаў развітальны верш Івана Мікітэнкі, у якім ён выказаў сваю ўдзячнасць за прыём і найлепшыя пажаданні народу. Але якому народу? Гэта і стала падставай гучных прэтэнзій і абвінавачанняў з боку К. Сідара: «І нарэшце савецкая дэлегацыя дабралася да Мараўскай Астравы, каб адтуль накіравацца назад у Савецкі Саюз. І тут пісьменнік Іван Мікітэнка сказаў развітальную прамову, пахваліў нашы адносіны, зноў паабяцаў, што пра нашу рэспубліку чырвоны бацюшка цар, які сядзіць зараз у Маскве, не забудзе і напрыканцы, перапоўнены пачуццямі, якія вельмі цяжка падрабіць, пісьменнік Мікітэнка прачытаў свой украінскі верш "На развітанне"» [9, с. 1].

Артыкул К. Сідара гучна называўся "Здрадніцкі верш". У чым жа была здрада Івана Мікі-

тэнкі, які, здавалася б, з першых сваіх прамоў у Славакіі выклікаў сімпатыю сваёй шчырасцю, увагай да тэмы малых народаў. Аб'ектам жорсткай крытыкі стала тое, якому народу былі адрасаваны найлепшыя згчэнні ўкраінскага пісьменніка. "Славак" прыводзіў урывак з украінскага арыгінала, дзе адрасатам пажаданняў выступаў "Чэхаславацкі народ", і той жа ўрывак з перакладу на чэшскую мову, што быў змешчаны ў выданні "A-zeť" 20 кастрычніка 1935 г., дзе адрасатам быў ужо "чэхаславацкі народ". Не хочучы таго, І. Мікітэнка развярэдзіў балючыя пытанні чэшска-славацкага федэралізму. У Чэхаславакіі адразу пасля яе ўзнікнення ішоў актыўны працэс выпрацоўкі дзяржаўнай ідэі. Адным з праграмных момантаў новай ідэалогіі, дарэчы, на пэўным этапе значылася стварэнне чэхаславацкай літаратурнай мовы. Са славацкага боку гэта выклікала далёка не адназначнае стаўленне. Да сярэдзіны 1930-х гг. гэтае пытанне было адным з краевугольных камянёў супрацьстаяння славацкай народнай партыі Андрэя Глінкі і "цэнтралістаў", камуністаў у Празе.

Карал Сідар рабіў свае высновы: "...у вершы, напісаным у Мараўскай Астраве, ужо няма гаворкі пра малы славацкі народ, якому Масква прапануе абарону на далейшым шляху жыцця. У вершы ўжо гаворыцца пра чэхаславацкі народ, якому зычыцца росквіт. Словам, няхай квітнее чэхаславацкі народ, няхай квітнее гэты большы народ, а не наш народ, няхай квітнее нават на магіле славацкага народа.

Падман з камуністычным нацыяналізмам тады не ўдаўся. Ён быў выкрыты яшчэ да таго, як савецкія журналісты і пісьменнікі пакінулі нашу рэспубліку. У нас ужо няма ілюзій, няма бела-чырвоных мрой пра дапамогу і бацькоўскую падтрымку славянскага велікана. Засталіся мы са сваімі думкамі і клопатамі зноў адныя, якімі і былі яшчэ да савецкага візиту. Няма розніцы паміж графам Коламанам Цісам і ўкраінскім пісьменнікам Іванам Мікітэнкам. Абодва аднолькавым спосабам раскрылі жыццё славацкага народа, аспрэчылі яго месца пад сонцам. <...> Здрадніцкі верш. З яго крычыць рэальнае ўсведамленне: славацкі народ у сваім нацыянальным развіцці не можа спадзявацца на дапамогу Савецкага Саюза. Савецкі Саюз і яго інтэлектуалы стаяць за чэхаславацкі народ" [9, с. 1].

На гэтым фоне словы Янкі Купалы, якія цытавалі славакі, выглядаюць падкрэслена выверанымі, дыпламатычнымі. Газета "Ludový denník" пісала, што «знаходжанне савецкіх гасцей у нас мае вялікае значэнне і для іх. Беларускі паэт Купала (выдзелена мною. – М. Т.) такім чынам выказаўся рэдактару "Lidových novin" пра свае ўражанні ад наведання Чэхаславакіі: "І калі мы

Янка Купала. "Lidové noviny".
17 кастрычніка 1935 г.
На Беларусі друкуецца ўпершыню.

пакінем па-за ўвагай усе афіцыйныя прывітанні, у якіх усё-ткі можам адразу вылучыць блізкі, сардэчны тон, нам застаецца яшчэ сардэчная цікавасць простых людзей. Як толькі куды-небудзь прыедзем або дзе толькі пакажамся, вітаюць нас адразу людзі на вуліцы. І на вачах тых людзей мы бачым, што яны рады, што маюць магчымасць нас прывітаць". А знаёмства гэтых сімпатый самых шырокіх мас у адносінах да прадстаўнікоў Савецкага Саюза – гэта вялікі набытак нашых савецкіх таварышаў» [6, с. 4].

Славацкая газета змясціла толькі вытрымку з інтэрв'ю, толькі тэя словы, у якіх беларускі паэт выказаўся агулам пра шчырыя вітанні простага люду краіны, не канкрэтызуючы пры гэтым, пра якія мясціны ідзе гаворка.

Чэшская газета "Lidové noviny" 18 кастрычніка 1935 г. змясціла інтэрв'ю з Купалам пад назвай "3 разоў з рускімі гасцямі. Прага ўсё прыгажэ". На пачатку асноўнага тэксту былі пазначаны месца і дзень размовы: Прага, 17 кастрычніка. Побач з тэкстам пададзены графічны партрэт песняра, яго аўтар не ўказаны. Гэта інтэрв'ю трэба аднесці да катэгорыі малавядомых ці, дакладней сказаць, забытых, паколькі ў Поўным зборы твораў у дзевяці тамах яно не ўзгадана.

Прыводзім яго поўны тэкст у перакладзе з чэшскай мовы аўтара гэтых радкоў і дацэнта БДУ Алены Вострыкавай. Напачатку адзначу, што прыведзены вышэй пераклад невялікага ўрыўка тэксту са славацкай газеты мае нязначныя разыходжанні з адпаведным фрагментам перакладу поўнага тэксту. Аўтар гэтых радкоў

не імкнуўся іх знівеліраваць. Відавочна, што тут маюць месца свае дробныя нюансы перакладчыцкага падыходу.

«Прага чым далей, тым прыгажэй», – адказвае Янка Купала, беларускі пісьменнік з рускай дэлегацыі, на пытанне, як яму падабаецца Прага.

Як гэта, чым далей? Вы ж ведаеце Прагу ўжо з больш ранняга часу. Якое адрозненне вы назіраеце?

«Так, я быў у Празе ў 1925 г. А адрозненне вельмі значнае. Горад больш шумны, ажыўленыя вуліцы поўныя руху. У той раз яшчэ здаралася, што я павінен быў шукаць таксі, а сёння іх усюды коўна. Сёння Прага – гэта радасная сталіца».

Вы былі ў крамах. Якое ваша меркаванне наконт якасці нашых тавараў?

«Пра гэта нават лішне гаварыць, вы самыя ведаеце, што вашы тавары папросту знакамітыя. Мы ў захапленні ад таго, што вы можаце гэтым ганарыцца. Вы малая краіна, але мы ўпэўнены, што ў гэтым вы можаце параўноўваць сябе з любой прамысловай імперыяй. У астатнім, калі вы самыя гаворыце, што вы малая краіна, то ў гэтым вельмі многа сціпласці, таму што, напрыклад, ваша прамысловасць павялічвае ваша значэнне. Я думаю, што многа вашых людзей пачедае да нас працаваць, калі не зараз, то праз некаторы час».

Што вы мне скажаце пра тое, як вас прымалі ў Чэхаславакіі? Ці думаеце вы, што гэта шчыры прыём сапраўдных сяброў?

«У гэтым няма ніякага сумнення. І нават калі мы пакінем збоч усе афіцыйныя вітанні, у якіх усё ж можна вызначыць унутраны сардэчны тон, яшчэ нам застаецца сардэчная цікавасць простых людзей. Як толькі мы куды-небудзь прыязджаем, усюды на вуліцах нас вітаюць людзі. І на вачах гэтых людзей мы бачым, што яны радыя, што маюць магчымасць нас прывітаць» [11, с. 5].

Працяг будзе.

Спіс літаратуры

1. **Караваева, А.** В стране гуситов. Дорожные дневники / А. Караваева // Молодая гвардия. – 1936. – № 9. – С. 30 – 53.
2. **Караваева, А.** Земля поет / А. Караваева // Огонёк. – 1935. – № 36. – С. 16.
3. **Третьяков, С.** Страна-перекресток / С. Третьяков // Огонёк. – 1936. – № 21. – С. 8 – 10.
4. Cesta ruských novinářův a spisovatelův po Slovensku // Slovenský deník. – 1935. – 18. oktobra. – S. 1.
5. Malá Encyklopédia Slovenska. – Bratislava : Veda, 1987.
6. Najväčší zisk sovietskej delegácie // Ludový denník. – 1935. – 20. oktobra. – S. 4.
7. Nechajte tovaryša! // Ludový denník. – 1935. – 18. oktobra. – S. 2.
8. On reprezentoval Rusov // Slovák. – 1935. – 21. novembra. – S. 2.
9. **Sidor, K.** Zradná báseň / K. Sidor // Slovák. – 1935. – 22. oktobra. – S. 1.
10. Slovník slovenských spisovateľov 20. storočia. – Bratislava : Slovenská národná knižnica, 2001.
11. Z hovorů s ruskými hosty. Praha je stále krásnější // Lidové noviny. – 1935. – 17. října. – S. 5.